

Ключові слова: облік, внутрішній аудит, організація, екологічні витрати, сільськогосподарські підприємства.

Syrotyuk H. Ecological expenses of agricultural enterprises: accounting and internal audit

The article reveals the issues of accounting and internal audit of ecological expenses of agricultural enterprises, economic essence of ecological expenses with consideration of the branch peculiarities.

It is proposed to approve supplements to the accounting policy of enterprises, to consider elements of accounting organization in terms of methodic supply and technologies of accounting, to introduce the item of “Ecological expenses” into the list of expenditures.

Key words: accounting, internal auditing, organization, ecological expenses, classification, agricultural enterprises.

Сиротюк Г. Экологические затраты сельскохозяйственных предприятий: учет и внутренний аудит

Рассмотрены проблемы учета и внутреннего аудита экологических затрат сельскохозяйственных предприятий, экономическая сущность экологических затрат с учетом особенностей отрасли.

Предложено внести дополнения в учетную политику предприятия, элементы организации бухгалтерского учета рассматривать в части методического обеспечения и техники ведения бухгалтерского учета, статьи затрат дополнить статьей «Экологические затраты».

Ключевые слова: учет, внутренний аудит, организация, экологические затраты, сельскохозяйственные предприятия.

Стаття надійшла 03.03.2017

УДК 631.11:657.213

ЕВОЛЮЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМУ ПІЛЬГОВОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. Верзун, к. е. н.

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Кредитні ресурси є життєво необхідними для підприємств аграрного сектору. Саме їх використання – одна з основних передумов забезпечення ефективного виробництва продукції, оскільки вони дають змогу забезпечити фінансування необхідних технологічних прийомів.

Вартість кредитних ресурсів для аграрних підприємств залишається надзвичайно високою. Цей факт у поєднанні з низькою кредитоспроможністю передусім сільськогосподарських підприємств суттєво звужує можливості товаровиробників щодо залучення необхідних додаткових фінансових ресурсів.

Світовий досвід вказує на те, що в економічно розвинутих країнах серед протекціоністських заходів, спрямованих на розвиток сільського господарства,

чільне місце належить заходам, орієнтованим на здешевлення або компенсацію вартості кредитних ресурсів.

В Україні з 2000 р. функціонує програма часткової компенсації відсоткової ставки за кредитами комерційних банків, наданими сільськогосподарським підприємствам [3]. Згодом дію цього механізму було поширено на підприємства агропромислового комплексу для здійснення операцій, пов'язаних із постачанням сільськогосподарських підприємств, закупівлі у них сировини тощо. Починаючи з 2008 р. підприємства усіх сфер АПК отримали право на рівних засадах застосовувати механізм здешевлення кредитних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню пільгового кредитування аграрної сфери приділяють значну увагу як науковці (наприклад О. Гудзь [1], П. Стецюк [5]), так і законодавці [2–4]. Протягом останніх років порядок часткової компенсації відсоткових ставок зазнавав певних змін, що зумовлені недостатністю бюджетних ресурсів. Однак науковці наголошують на необхідності мінімізації частих змін у зазначеному механізмі, оскільки це призводить до зниження його ефективності.

Постановка завдання. Нашою метою був аналіз сучасного стану, виокремлення проблем та окреслення шляхів їх вирішення в контексті реформування механізму пільгового кредитування аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Механізм пільгового кредитування агропромислових підприємств у сучасному вигляді (з певними змінами) функціонує з 2000 року.

До основних переваг механізму часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами комерційних банків, що надаються сільськогосподарським підприємствам, на момент його запровадження можна віднести таке: відсутність взаємозаліку здешевлення кредитів і бюджетних платежів банків; держава лише стимулює комерційні відносини, кредитні ризики несуть комерційні банки та позичальники; фіксований розмір компенсації; надання переваг щодо здешевлення кредитів тим позичальникам, які не мають заборгованості із заробітної плати перед бюджетом і застрахували свій урожай [2].

Протягом періоду реалізації зазначеної програми державної фінансової підтримки в аграрний сектор було залучено значні суми кредитних ресурсів, а аграрним підприємствам компенсовано, в окремі роки, їх вартість у межах двох облікових ставок НБУ, тобто понад половину витрат аграрних підприємств на сплату відсотків за кредитами.

Як зазначає О. Гудзь, протягом перших восьми років функціонування механізму пільгового кредитування вдалося досягти: збільшення обсягів кредитування підприємств АПК у 5,6 раза, а сільськогосподарських – у 4,6 раза; розширення напрямів кредитного забезпечення галузі через банки й кредитні спілки; подовження строків користування кредитами на умовах здешевлення до трьох років і зростання питомої ваги середньострокових кредитів, наданих підприємствам АПК, з 9,1 до 46,3 %, а сільськогосподарським підприємствам – з 4,7 до 32,4 %; збільшення середнього розміру кредиту, наданого одному позичальникові – підприємству АПК, з 1086,8 до 1750,0 тис. грн, а сільськогосподарському підприємству – з 118,1 до

1304,3 тис. грн; зниження реальної відсоткової ставки, сплаченої підприємствами АПК, з 56 до 8 % [1].

Загалом станом на 1 січня 2012 р. банки надали кредитів сільськогосподарським підприємствам на суму 7700 млн грн, у т.ч. 2155 млн грн пільгових кредитів. Кредити видавали в таких пропорціях: АППБ «Аваль» – 637 млн грн (30 %); «Ощадбанк» – 217 млн грн (10 %); «Промінвестбанк» – 215 млн грн (10 %); «Приватбанк» – 160 млн грн (7%); «Укрсоцбанк» – 122 млн грн (6 %); «Укрексімбанк» – 64 млн грн (3 %); інші банки – 740 млн грн (34 %) [5].

Економічна криза, соціальні потрясіння в Україні, необхідність значного збільшення витрат на оборону внесли суттєві корективи у фінансування програми пільгового кредитування аграрних підприємств. На жаль, протягом 2013–2014 рр. дію зазначеної програми було заморожено, тобто часткову компенсацію за кредитами, які були залучені аграрними підприємствами, з Державного бюджету не виплачували. Доцільно зазначити, що протягом цього періоду часткову компенсацію здійснювали за кошти місцевих бюджетів, але обсяг такої компенсації не був суттєвим.

У 2015 р. фінансування програми відновили. При цьому суттєвих змін зазнав порядок розрахунку частки відсоткової ставки, яка підлягає відшкодуванню. З 2015 р. компенсацію надають за нараховані і сплачені у поточному році відсотки за користування кредитами у розмірі 50 облікової ставки НБУ, що діє на дату нарахування відсотків, але не вище від розмірів, передбачених кредитними договорами [4]. Тоді як у 2012 р. компенсацію надавали у подвійному розмірі облікової ставки Національного банку.

Незмінною залишилася норма щодо надання компенсації винятково на конкурсній основі. Під час прийняття рішення щодо надання компенсації перевага за такими позичальниками:

- у першу чергу – які мають чистий дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній рік до 10 млн гривень;

- у другу чергу – які провадять діяльність з вирощування та розведення великої рогатої худоби молочних порід, іншої великої рогатої худоби [4].

Водночас чітко регламентовано максимальний розмір вартості кредитних ресурсів, що залучаються аграрними підприємствами у банківських установ та претендують на категорію пільгових. У 2015 р. аграрне підприємство могло розраховувати на часткову компенсацію відсоткових ставок за умови, що сума відсотків за користування кредитами та розмір плати за надання інших банківських послуг, пов'язаних з укладанням кредитного договору, не перевищував 30 % річних. У 2016 р. році сума відсотків за користування кредитами не повинна була перевищувати облікової ставки НБУ, збільшеної на 3 в. п. на момент укладання договору. При цьому витрати з надання інших банківських послуг, пов'язаних з укладанням кредитного договору, компенсації не підлягають.

Ще однією особливістю пільгового кредитування підприємств аграрного сектору у 2015–2016 рр. була чітка регламентація цільового призначення використання кредитних ресурсів. Перелік визначених Постановою КМУ № 300 від 29 квітня 2015 р. [4] напрямів використання кредитних ресурсів, відсоткова ставка

за якими підлягатиме частковому відшкодування, показує, що до категорії пільгових кредитів входитимуть лише короткострокові, які передбачають фінансування поточних витрат. Виняток становлять лише витрати на закупівлю обладнання для тваринницьких ферм і комплексів.

Ефективність дії цільової програми фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств через систему здешевлення кредитів багато в чому залежить від механізму її практичної реалізації.

Як показують розрахунки, наведені в табл. 1, у Львівській області до категорії пільгових кредитів, наданих аграрним підприємствам у 2015 р., віднесено кредитні ресурси на загальну суму 303489 тис. грн. Крім того, у цьому році було проведено відшкодування за пільговими кредитами, які були залучені у попередніх періодах, тобто у 2013–2014 рр., коли фінансування програми часткової компенсації відсоткової ставки призупиняли.

Таблиця 1

Обсяги пільгових кредитів, наданих аграрним підприємствам Львівської області, 2015 р., тис. грн

Район	Кредити попередніх років	Кредити 2015 р.	Разом
Бродівський	-	-	-
Буський	4000	2390	6390
Городоцький	-	-	-
Дрогобицький	-	-	-
Жидачівський	-	-	-
Жовківський	-	-	-
Золочівський	-	2300	2300
Кам'янка-Бузький	-	-	-
Миколаївський	-	-	-
Перемишлянський	1230	11639	12869
Пустомитівський	-	21000	21000
Радехівський	-	255000	255000
Самбірський	12180	3800	15980
Сколівський	-	-	-
Сокальський	5905	360	6265
Стрийський	5000	7000	12000
Всього	28315	303489	331804

Загалом до категорії пільгових кредитів у 2015 р. було віднесено 331804 тис. грн. Оцінюючи пільгове кредитування в розрізі адміністративних районів Львівської області, можемо констатувати, що у 2015 р. пільгові кредити надавали аграрним підприємствам лише восьми районів, а компенсували за попередні роки підприємствам лише п'яти адміністративних районів.

У 2015 р. пільгові кредити отримали лише десять аграрних підприємств, з яких вісім спеціалізуються на виробництві продукції рослинництва і два – пта-

хівництва. Компенсацію у 2015 р. за попередні роки отримали шість аграрних підприємств, серед яких чотири є виробниками продукції рослинництва і два – птахівництва.

Законодавством визначено, що кошти, передбачені для часткової компенсації вартості кредитів аграрним підприємствам, можуть використовуватися для здешевлення кредитних ресурсів незалежно від терміну їх використання.

Аналіз аналітичних даних за 2015 р. вказує на те, що пільгові кредити аграрні підприємства залучали лише терміном до одного року, тобто короткострокові. А такі, як відомо, залучають для фінансування витрат поточної діяльності. Це дає підстави дійти висновку, що процес розширеного відтворення в аграрному секторі економіки практично не фінансується, тобто аграрні підприємства здійснюють свою діяльність на засадах простого відтворення.

Аналізуючи структуру залучення пільгових кредитів у розрізі адміністративних районів Львівської області, доцільно зазначити, що найбільша питома вага у ній належить аграрним підприємствам Радехівського району – 76,9 % від загального показника. Відносно невисокі показники були у 2015 р. у Пустомитівському (6,3%), Самбірському (4,8 %), Перемишлянському (3,9 %) і Стрийському (3,6 %) районах. Найменша питома вага – у Золочівському (0,7 %) районі.

Плановий обсяг бюджетних коштів для Львівської області на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами становив у 2015 р. 6,5 млн грн. Ця сума є мізерною і не дає змоги покрити реальні потреби аграрних товаровиробників. Завдяки злагодженій роботі управління агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації їй вдалося збільшити у понад два рази та отримати з Державного бюджету для виплати часткової компенсації аграрним підприємствам Львівської області 15339,0 тис. грн, з яких 13356,3 тис. грн спрямовано на здешевлення пільгових кредитів, які були залучені у 2015 р., та 1982,7 тис. грн – на здешевлення позик попередніх періодів.

Неоднорідною є частка відношення суми компенсації до тіла кредиту. Найбільша частка відшкодування щодо тіла кредиту у Буському районі – 10,2 %, а найменша – у Стрийському – 3,6 % (табл. 2.). Середня ставка відшкодування у Львівській області становить 4,6 %.

Таке коливання частки відшкодування щодо тіла кредиту можна пояснити необхідністю індивідуального підходу до визначення вартості кредитних ресурсів для конкретного аграрного підприємства, враховуючи високий ризик неповернення кредиту.

Найвища середня відсоткова ставка за пільговими кредитами для аграрних підприємств Львівщини у 2015 р. була у Золочівському районі – 23,8 %. Найменша середня відсоткова ставка – 19,8 % – зафіксована у Стрийському районі. Середня ставка за пільговими кредитами у Львівській області становила у 2015 р. 22,1 %.

Висновки. У той чи інший спосіб економічно розвинуті країни здешевлюють вартість кредитних ресурсів для власних товаровиробників. Часткова компенсація ставок за кредитами аграрним підприємствам є необхідним і достатньо ефективним інструментом здешевлення вартості кредитних ресурсів.

Таблиця 2

Обсяги кредитів, наданих аграрним підприємствам Львівської області,
та часткової компенсації їх вартості, тис. грн

Район	Сума пільгових кредитів, тис. грн	Сума відшкодування, тис. грн	Частка відшкодування, %
Бродівський	-	-	-
Буський	6390	654,8	10,2
Городоцький	-	-	-
Дрогобицький	-	-	-
Жидачівський	-	-	-
Жовківський	-	-	-
Золочівський	2300	151,3	6,6
Кам'янка-Бузький	-	-	-
Миколаївський	-	-	-
Перемишлянський	12869	820,3	6,4
Пустомитівський	21000	911,4	4,3
Радехівський	255000	10834,5	4,2
Самбірський	15980	1103,4	6,9
Сколівський	-	-	-
Сокальський	6265	433,4	6,9
Стрийський	12000	429,9	3,6
Всього	331804	15339	4,6

Водночас механізм пільгового кредитування потребує вдосконалення окремих елементів його реалізації, зокрема:

- законодавчого закріплення розподілу бюджетних коштів, що спрямовуються на часткову компенсацію відсоткових ставок, між сферами АПК, наприклад, 40 % суми для I і III сфер та 60 % – для II, тобто безпосередньо для сільського господарства;
- поширення дії цього механізму на небанківські фінансово-кредитні установи;
- спрощення процедури конкурсного відбору підприємств, які претендують на часткову компенсацію, та забезпечення її прозорого проведення.

Бібліографічний список

1. Гудзь О. Є. Удосконалення механізму кредитних субсидій підприємств АПК / О.Є.Гудзь // Економіка АПК. – 2009. – № 9. – С. 59–61.
2. Еволюція механізмів кредитування сільськогосподарських підприємств у 1991–2013 роках [Електронний ресурс] // Проект «Аграрна політика для людського розвитку. – Режим доступу : http://www.undp.org.ua/agro/pub/ua/P2004_01_031_04.pdf.
3. Про додаткові заходи по кредитуванню комплексу сільськогосподарських робіт : Постанова КМУ від 25 лютого 2000 р. № 398 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/398-2000-%D0%BF>.

4. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у Державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів : Постанова КМУ від 29 квітня 2015 р. № 300 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/300-2015-%D0%BF>.

5. Скрипник С.В. Системи пільгового кредитування та лізингу як складові ефективного розвитку аграрних підприємств / С. В. Скрипник // Вісник СевНТУ : зб. наук. пр. – Вип. 130/2012. Серія: Економіка і фінанси. – Севастополь, 2012. – С. 220–234.

Верзун А. Еволюція та перспективи розвитку механізму пільгового кредитування аграрних підприємств

Показано сучасний стан пільгового кредитування аграрних підприємств, окреслено основні проблеми та обґрунтовано основні напрями його вдосконалення. Розкрито особливості часткового відшкодування вартості кредитних ресурсів, залучених аграрними підприємствами у банківських установах. Визначено основні проблеми залучення пільгових кредитів, запропоновано напрями вдосконалення чинного механізму часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами, наданими банківськими установами аграрним підприємствам. Зокрема запропоновано: 1) законодавчо закріпити розподіл бюджетних коштів, що спрямовуються на часткову компенсацію відсоткових ставок, між сферами АПК, наприклад, 40 % суми для I і III сфер та 60 % – для II, тобто безпосередньо для сільського господарства; 2) поширити дію зазначеного механізму на небанківські фінансово-кредитні установи; 3) спростити процедуру конкурсного відбору аграрних підприємств, які претендують на часткову компенсацію, та забезпечити її прозоре проведення.

Ключові слова: пільговий режим кредитування, відсоткова ставка, часткова компенсація відсоткової ставки, державне регулювання, позичальник.

Verzun A. Evolution and prospects of development the preferential crediting mechanism in agricultural enterprises

The article is aimed at considering the current status of preferential crediting in agricultural enterprises, defining the main problems and justification the main directions of its improvement. The features partial reimbursement of the credit resources cost attracted by agricultural enterprises in banking institutions. Identified key problems of attracting concessional loans and proposed the directions of improvement the partial compensation existing mechanism of interest rates on loans granted by banking institutions to the agricultural enterprises. In particular, it is proposed: 1) to legislate the allocation of budget funds allocated for partial compensation of interest rates between the agricultural sector, for example, 40 % of the amount for the first and third areas and 60 % for the second, directly for agriculture; 2) to extend this mechanism to non-Bank financial institutions; 3) to simplify the procedure of competitive selection of agricultural enterprises, which claim to partial compensation and to ensure transparent implementation.

Key words: preferential lending, interest rate, partial compensation of interest rates, government regulation, borrower.

Верзун А. Эволюция и перспективы развития механизма льготного кредитования аграрных предприятий

Показано современное состояние льготного кредитования аграрных предприятий, определены основные проблемы и обоснованы основные направления его совершенствования. Раскрыты особенности частичного возмещения стоимости кредитных ресурсов, привлеченных аграрными предприятиями из банковских учреждений. Определены основные проблемы привлечения льготных кредитов и предложены направления совершенствования действующего механизма частичной компенсации процентных ставок по кредитам, предоставленным банковскими учреждениями аграрным предприятиям. В частности предложено: 1) законодательно закрепить распределение бюджетных средств, направляемых на частичную компенсацию процентных ставок, между сферами АПК, например, 40 % суммы для I и III сфер и 60 % – для II, то есть непосредственно для сельского хозяйства; 2) расширить действие данного механизма на небанковские финансово-кредитные учреждения; 3) упростить процедуру конкурсного отбора аграрных предприятий, претендующих на частичную компенсацию и обеспечить ее прозрачное проведение.

Ключевые слова: льготный режим кредитования, процентная ставка, частичная компенсация процентной ставки, государственное регулирование, заемщик.

Стаття надійшла 28.02.2017

УДК 631.1:631.11

ПЕРЕОЦІНКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ОБЛІК І ДОКУМЕНТУВАННЯ

*І. Салука, к. е. н., О. Малецька, к. е. н.
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. Основу оборотних активів сільськогосподарського підприємства складають його запаси. Через таку специфіку цих підприємств важливе місце у бухгалтерському обліку повинно відводитися саме обліку їх запасів. Одним з основних завдань обліку основних засобів є надання повної, правдивої та неупередженої інформації щодо них. Однак інформація, що міститься у фінансовій звітності, не завжди є такою через недосконалість вітчизняного законодавства та постійні зміни в ньому, тому основні засоби потребують подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектах бухгалтерського обліку, зокрема питанням обліку основних засобів, присвячені праці видатних українських учених: С. Бардаша, Н. Виговської, А. Загороднього, Н. Селюченка, Н. Малюша, М. Бондаря, О. Гоценка, С. Лайчука, А. Крищенко, А. Белоусова, Л. Кулікова, М. Гордієнка та ін.

Постановка завдання. Нашим завданням було удосконалення оцінки та переоцінки основних засобів, їх обліку, надання пропозицій щодо зближення національних стандартів з міжнародними щодо обліку основних засобів.

Виклад основного матеріалу. Запаси – це активи, які призначені для задіяння у виробничому процесі чи наданні послуг. До них належать: сировина,